

Hyvin varustettu mieli

TUULA-MARIA AHONEN

Jo antiikin Kreikassa filosofit pyrkivät näkökulman vaihtamisen avulla kehittämään kykyään säilyttää mielentyyneytensä missä olosuhteissa tahansa. Lääketieteen tohtori Antti S. Mattila on toistakymmentä vuotta soveltanut, kehittänyt ja opettanut tätä tulevaisuuden taitoa. Mattilan mielestä näkökulman vaihtamisen kyky on niin tärkeä osa kyvyttämme ymmärtää toisia ihmisiä, heidän tekojaan ja näiden tekojen tuloksia, että on hämmästyttävää, ettei koululaitoksemme ole ottanut tätä taitoa mitenkään huomioon.

Kyetäksemme ymmärtämään tarvitsemme ”hyvin varustetun mielen”, ts. laajan kokoelman kehyksiä ja kyvyn käyttää niitä. Tarvitsemme myös henkistä joustavuutta nähdäksemme vaihtoehtoisia tapoja käyttäen kehysten kokoelmaamme uusissa tilanteissa, Mattila korostaa. Ilman näitä kykyjä emme kuule ja ymmärrä, mitä muut sanovat; tarvitsemme siis kohtaamisia ja dialogeja toisten ihmisten ja kulttuurien kanssa oppiaksemme henkistä joustavuutta.

Näkökulman vaihtamisen taidolle on myös monta muuta käyttöä. Tutkimusten mukaan monien menestyneiden ihmisten menestyksen salaisuutena on ollut kyky kääntää vastoinkäymiset voitokseen. Esimerkiksi Intian kuuluisa vapaustaistelija Mahatma Gandhi osoitti Mattilan mukaan koko aikuisikänsä hämmästyttävää kykyä hyödyntää kaikki eteensä tulleet vaikeudet ja saamansa kritiikin.

Gandhi ei ainoastaan kyennyt

määrittelemään vastoinkäymiä itselleen positiivisella tavalla, vaan hän sai myös kannattajansa vakuuttuneiksi siitä, että tappiolta näyttävät tilanteet olivatkin onnistumisia.

Joku voisi nimittää tätä manipulaatioksi. Toisaalta voi myös sanoa, että Gandhi kykeni tuottamaan itseään altistamalla vireää liikettä massojenkin aivoihin. Nyky-yhteiskuntamme johtajat sitä vastoin pyrkivät useimmiten kieltämään virheensä, eli lähtökohdat näkökulman vaihtamiselle ovat huonot. Kyky näkökulman vaihtamiseen on olennaista myös luovuudessa ja uuden tuottamisessa, joten mitä pitäisi ajatella tulevaisuuden näkymistämme.

Ikävä kyllä noin 200-sivuisessa kirjassaan Mattila pääsee vasta sivulla 183 olennaiseen kysymykseen: miten kehittää näkökulman vaihtamisen taitoa. Ja ikävä kyllä taidon kehittämisen keinoja käsitellään vain neljän sivun verran.

Armahdan lukijaa ja kerron keinoista kaksi. Ensimmäinen ohjenuora on: Opi kuuntelemaan todella. Empatian ydin on kyky eläytyä toisen ihmisen maailmaan, nähdä asiat hänen perspektiivistään, ymmärtää hänen kokemustaan sisältä käsin.

Kiireen ja pinnallisuuden yhteiskunnassa tämä ohjenuora lielee monille ylivoimaisen haasteellinen?

Toinen keinokokoelma: Vaihtoehtoisia tapoja kuvata, hahmottaa, ymmärtää ja tulkitaa maailmaa ja toisia ihmisiä voi opetella mm. harrastamalla kirjallisuutta, runoutta, elo-

Antti S. Mattila
Näkökulman
vaihtamisen taito
WSOY, 2007

kuvia, teatteria, filosofiaa, taidetta, huumoria, käymällä keskustelua ihmisten kanssa, matkustamalla tutustuen vieraisiin kulttuureihin. Keinovalikoima on kuitenkin mielestäni vanha ja tuttu; siitä ei löydy yhtäkään yllättävää elementtiä.

Itse olisin kaivannut kirjaan konkreettisia kuvauksia tapauksista, joissa päähenkilö kykenee vaihtamaan näkökulmaansa: miten ja miksi tämä tapahtui, kuinka paljon ympäristö vaikutti, miten päähenkilö itse koki näkökulman vaihtamisprosessin ja lopputuloksen.

Omassa työssäni Roska päivässä -liikkeen perustajana olen todistanut nuorten näkökulman vaihdoksia ja saanut näistä hyödyistä yli ennakkoluulojen itsekin energiaa. Pahimmassa murrosiässä olevaa poikaa roskaliike ei pitkään aikaan jaksanut kiinnostaa. Sitten poika altisti itsensä yhden roskan keräämiselle, ja tämä lääkkeiden kerääminen pois maasta ystävän koiran takia tuotti pojan ajatuksissa suuren muutoksen. Omakohtainen kokemus teki välinpitämättömästä nuoresta ympäristöaktiivin.

Keinot näkökulman vaihdoksiin ovat siis monet. Valitettavasti Mattila on kirjassaan perinteinen ”ylhäältä alaspäin” -opettaja, sen sijaan että hän innostaisi lukijaa keksimään omia luovia keinojaan!